

Περιγραφή

Το περιεχόμενο του βιβλίου αναπτύσσεται γύρω από τέσσερις αλληλοσυσχετιζόμενους θεματικούς άξονες, που είναι: η διαθεματικότητα, η σχολική γνώση, η εννοιο-κεντρική αναπλαισίωση και τα σχέδια εργασίας.

Η διαθεματικότητα έχει πολλές εκφάνσεις και αναφέρεται σε τρόπους επιλογής και οργάνωσης της διδακτέας γνώσης που δεν ακολουθούν τις πρακτικές των παραδοσιακών αναλυτικών προγραμμάτων με τα διακριτά και αυτοτελώς διδασκόμενα μαθήματα. Επιστημολογικοί, ψυχολογικοί, παιδαγωγικο-διακτικοί και κοινωνικο-οικονομικοί λόγοι καθιστούν επίκαιρα και προτιμητέα τα διαθεματικά προγράμματα σπουδών.

Η σχολική γνώση αποτελεί διακριτή μορφή γνώσης που προέρχεται από την επιστημονική και συσχετίζεται με την εμπειρικο-βιωματική, αλλά διαφοροποιείται και από τις δύο αυτές μορφές γνώσης, διότι εμπεριέχει χαρακτηριστικά τα οποία οι άλλες στερούνται.

Η αναπλαισίωση αναφέρεται στις διαδικασίες μετασχηματισμού και εμπλουτισμού που υφίστανται η επιστημονική και εμπειρικο-βιωματική γνώση κατά τη μετατροπή τους σε σχολική. Για τη διαδικασία αναπλαισίωσης προτείνουμε ένα μοντέλο που βασίζεται στις έννοιες και στις σχέσεις που συνεπάγονται.

Τα σχέδια εργασίας (*projects*), τέλος, αποτελούν τρόπο οργάνωσης και προσέγγισης της σχολικής γνώσης που διασφαλίζει προωθημένες μορφές διαθεματικότητας. Στο δεύτερο μέρος του βιβλίου παρατίθενται σχέδια εργασίας συνεργατών, τα οποία εφάρμοσαν σε πραγματικές συνθήκες σχολικής τάξης.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Χαμένη Ενότητα της Σχολικής Γνώσης: Αποσπασματική, Ασχετη, Αδιάφορη και Ανενεργός

I. Η Εναιοποίηση της Σχολικής Γνώσης ως Αίτημα

A. Το Αναλυτικό Πρόγραμμα με τα Διακριτά Μαθήματα

B. Αμφισβήτηση Επιλογών του Παραδοσιακού Αναλυτικού Προγράμματος

Γ. Κοινά Χαρακτηριστικά των Νέων Προγραμμάτων Σπουδών

Δ. Οι Αμφισβητήσεις στη Χώρα μας

II. Λόγοι Εναντιώσεως της Διαθεματικότητας

A. Επιστημολογικοί Λόγοι

B. Ψυχολογικοί Λόγοι

Γ. Παιδαγωγικοί και Διδακτικοί Λόγοι

Δ. Κοινωνικο-Οικονομικοί Λόγοι

III. Ο Λαβύρινθος της Ορολογίας

A. Διεπιστημονικά και Διαθεματικά Προγράμματα Σπουδών

B. Σύγκριση Διαθεματικών και Διεπιστημονικών Προγραμμάτων Σπουδών

Γ. Διαθεματικές Προεκτάσεις

Δ. Δια-πολύ- υπέρ- μετά- επιστημονικότητα

E. Η Διακήρυξη της Δια-επιστημονικότητας (*Trans-disciplinarity*)

ΠΡΩΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΙΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

Σχήματα Διασύνδεσης της Σχολικής Γνώσης

I. Ταξινόμηση Προγραμμάτων Σπουδών

II. Η Ακαδημαϊκή Προσέγγιση των Ανεξάρτητων Διδακτικών Αντικειμένων

A. Οι Παραδοχές της Νεωτερικής Επιστημολογίας

B. Σύγχρονοι Υποστηρικτές και Επικριτές των Διακριτών Μαθημάτων

III. Προσεγγίσεις Ενδο-κλαδικής Συνοχής

A. Προσέγγιση Ενοικοκεντρικής Διδασκαλίας

B. Προσέγγιση Γνωσιο-διαδικαστικής Εναιοποίησης

IV. Οι Παραδοχές των Διεπιστημονικών Προσεγγίσεων

V. Προσεγγίσεις Διεπιστημονικής Συσχέτισης

A. Προσέγγιση Παραλληλίας Ενοτήτων

B. Προσέγγιση Συνδιδασκαλίας Συγγενών Μαθημάτων

VI. Προσεγγίσεις Διεπιστημονικής Σύνθεσης

A. Προσέγγιση Διεπιστημονικής Διάχυσης

B. Προσέγγιση Διεπιστημονικής Διασταύρωσης

Γ. Προσέγγιση Υβριδικών Διεπιστημονικών Κλάδων

VII. Προσεγγίσεις Δι-επιστημονικών Μετασχηματισμών

A. Προσέγγιση Διεπιστημονικών Μακρο-εννοιών και Μακρο-γενικεύσεων

B. Προσέγγιση Διεπιστημονικών Μακρο-δεξιοτήτων

VIII. Ανακεφαλαίωση

ΔΕΥΤΕΡΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

Εναιοποίηση της Σχολικής Γνώσης και Ευέλικτη Ζώνη

I. Η Προβληματική της Διαθεματικής Εναιοποίησης

II. Άξονες Εναιοποίησης της Σχολικής Γνώσης

A. Θέματα Προσωπικού ή Καθολικού Ενδιαφέροντος

B. Ζητήματα Προβληματισμού και Αντιπαράθεσης

Γ. Προβληματικές Καταστάσεις

III. Διδακτικές Αρχές Διαθεματικής Εναιοποίησης

- B. Η Αρχή της Αυτενεργού Μάθησης
  - Γ. Η Αρχή της Συνδιερεύνησης
  - Δ. Η Αρχή της Παροχής Πληροφοριών
  - Ε. Η Αρχή της Ολιστικής Προσέγγισης
- IV* Σύγκριση Διεπιστημονικών - Διαθεματικών Προγραμμάτων Σπουδών

- A. Ομοιότητες
  - B. Διαφορές
  - Γ. Συμπληρωματική Σχέση Διεπιστημονικότητας - Διαθεματικότητας
- V* Προτάσεις Διαθεματικότητας για το Ελληνικό Σχολικό Σύστημα
- A. Συγχρονία και Εμπλουτισμός του Αναλυτικού Προγράμματος
  - B. Εννοιοκεντρική Διδασκαλία
  - Γ. Μακρο-δεξιότητες
  - Δ. Διεπιστημονικά και Διαθεματικά Σχέδια Εργασίας
  - Ε. Διεπιστημονικά Διδακτικά Αντικείμενα
- VI* Η Ευέλικτη Ζώνη ως Πλαίσιο Προωθημένης Διαθεματικότητας
- A. Η Ευέλικτη Ζώνη ως Εκπαιδευτική Καινοτομία
  - B. Τα Καινοτομικά Στοιχεία της Ευέλικτης Ζώνης
  - Γ. Τα Εκσυγχρονιστικά Στοιχεία της Ευέλικτης Ζώνης
  - Δ. Η Βιωσιμότητα της Ευέλικτης Ζώνης
  - Ε. Ευέλικτη Ζώνη και Προαιρετικά Εκπαιδευτικά Προγράμματα

VII Ανακεφαλαίωση

ΤΡΙΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΑΝΑΠΛΑΙΣΙΩΣΗ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΓΝΩΣΗΣ

Εννοιοκεντρικό Μοντέλο Αναπλαισίωσης

I. Εννοιολογική Οριοθέτηση της Σχολικής Γνώσης

II Η Σχολική Γνώση ως Προϊόν Αναπλαισίωσης

- A. Διαδικασίες Επαναπροσδιορισμού Σκοπών και Στόχων
- B. Διαδικασίες Μετασχηματισμού
- Γ. Διαδικασίες Εμπλουτισμού

III Σχέσεις της Σχολικής με τις Υπόλοιπες Μορφές Γνώσης

- A. Η Σχέση της Σχολικής με την Επιστημονική Γνώση
- B. Η Σχέση της Σχολικής με την Εμπειρικο-βιωματική Γνώση

IV Παιδαγωγικές Προσεγγίσεις της Σχολικής Γνώσης

- A. Η Προσέγγιση της Αντικατάστασης
- B. Η Προσέγγιση Ανάπτυξης της Εμπειρικο-βιωματικής Γνώσης
- Γ. Η Προσέγγιση Ανακατασκευής της Εμπειρικο-βιωματικής Γνώσης

V Εννοιοκεντρικό Μοντέλο Αναπλαισίωσης της Σχολικής Γνώσης

VI Πρωτογενείς Πληροφορίες

VII Ουσιώδεις Πραγματολογικές Γνώσεις

VIII Εννοιολογική Γνώση

- A. Βασικές Έννοιες και Διεπιστημονικές Μακρο-έννοιες
- B. Κρίσεις
- Γ. Γενικευθείς, Μακρο-γενικεύσεις και Αρχές
- Δ. Σχήματα

IX Η Γνώση που Γίνεται Σοφία

- X. Εφαρμογή του Μοντέλου στη Σύνταξη του Αναλυτικού Προγράμματος

X Ανακεφαλαίωση

ΤΕΤΑΡΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ Η ΣΧΟΛΙΚΗ ΓΝΩΣΗ ΩΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Εννοιοκεντρικό Πλαίσιο Δεξιότητων Αυτο-ρυθμιζόμενης Μάθησης

I. Εννοιοκεντρικό Πλαίσιο Δεξιότητων Μάθησης και Διδασκαλίας

- A. Η Διαδικαστική Διάσταση της Γνώσης
- B. Πλαίσιο Δεξιότητων Μάθησης και Διδασκαλίας

BB Η Κριτική Σκέψη Βάση της Γνωστικής Επεξεργασίας

- A. Οργανωτική Επεξεργασία
- B. Αναλυτική Επεξεργασία
- Γ. Παραγωγική Επεξεργασία
- Δ. Μεταγνωστική Επεξεργασία

FF Εφαρμογή του Εννοιοκεντρικού Μοντέλου Δεξιοτήτων

- V* Η Διαδικαστική Γνώση και τα Επίπεδα της
- A. Μακρο-δεξιότητες
  - B. Διαδικασίες Ολοκληρωμένης Συμπεριφοράς
  - Γ. Δεξιότητες Ευρύτερης Χρήσης
  - Δ. Δεξιότητες Εξειδικευμένης Χρήσης

VJ Διδακτικό Μοντέλο Γνωστικής Μαθητείας

VH Ανακεφαλαίωση

ΠΕΜΠΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΑ ΣΧΕΔΙΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Έννοια, Ιστορία και Εκπαιδευτικές Δυνατότητες

I. Τα Σχέδια Εργασίας στην Εκπαίδευση

- A. Ιστορική Θεώρηση των Σχεδίων Εργασίας
  - B. Ο Ρόλος των Σχεδίων Εργασίας στο Σύγχρονο Σχολείο
- II. Διάρκεια και Θεματολογία των Σχεδίων Εργασίας

- A. Διάρκεια των Σχεδίων Εργασίας
- B. Τομείς Αντλησης Θεμάτων
- Γ. Εννοιολογική Οπτική των Σχεδίων Εργασίας
- Δ. Κριτήρια Επιλογής Θεμάτων

BB Η Συλλογικότητα στα Σχέδια Εργασίας

FF Η Σύνθεση της Μαθητικής Ομάδας

- A. Μέγεθος Ομάδας
- B. Ομοιογενής και Ανομοιογενής Σύνθεση
- Γ. Ενδο-ομαδικές και Δι-ομαδικές Σχέσεις
- Δ. Αποκέντρωση Εξουσίας

E. Ατομική Ευθύνη

ΣΤ. Συνοχή της Ομάδας

Z. Προϋποθέσεις Συνεργατικής Ομάδας

V Ανακεφαλαίωση

ΕΚΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΑ ΣΧΕΔΙΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΤΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΑΞΗ

Διεπιστημονικά, Διαθεματικά και Πολλαπλής Νοημοσύνης

I. Βασικές Φάσεις των Σχεδίων Εργασίας

J Προκαταρκτική Προετοιμασία Εκπαιδευτικού

- A. Αρχικός Καθορισμός Δυνητικών Σκοπών από τον Εκπαιδευτικό
- B. Διεπιστημονική και Διαθεματική Εξακτίνωση του Θέματος
- Γ. Το Πλαίσιο της Εξακτίνωσης
- Δ. Στόχοι, Δραστηριότητες, Υποδομή και Αξιολόγηση

BB Οργανόγραμμα Φάσεων των Σχεδίων Εργασίας

- A. Συλλογικός Προγραμματισμός
- B. Ενδο-ομαδικός Προγραμματισμός
- Γ. Συλλογική Διεξαγωγή του Έργου
- Δ. Παρουσίαση του Ομαδικού Έργου
- E. Αξιολόγηση του Ομαδικού Έργου

FF Τα Μαθητικά Ενδιαφέροντα ως Πλαίσιο Εξακτίνωσης

V Το Αναλυτικό Πρόγραμμα ως Πλαίσιο Εξακτίνωσης

- A. Προετοιμασία Εκπαιδευτικού
- B. Εισαγωγικό Μάθημα
- Γ. Διεξαγωγή Συλλογικής Εργασίας

Δ. Παρουσίαση του Έργου των Ομάδων

Ε. Αξιολόγηση

Υ.Οι Πολλαπλοί Τύποι Νοημοσύνης ως Πλαίσιο Εξακτίωσης

Α. Θεωρίες για τη Φύση της Νοημοσύνης

Β. Η Θεωρία των Πολλαπλών Τύπων Νοημοσύνης του Η. *Gardner*

Γ. Οι Οκτώ Τύποι Νοημοσύνης κατά τον Η. *Gardner*

Δ. Οι Οκτώ Τύποι Νοημοσύνης ως Πλαίσιο Διαθεματικής Εξακτίωσης *Υ.Ο.*

Ανακεφαλαίωση

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΟΥ ΜΕΡΟΥΣ

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΘΕΩΡΗΤΙΚΟΥ ΜΕΡΟΥΣ

ΠΡΑΚΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

Ο εαυτός μου στον περιβάλλοντα χώρο

Τριανταφυλλιά Νικολούδη

Η διατροφή

Αντιόπη Φραντζή και Μαριάννα Χατζημιχαήλ

Συλλογές και Μουσείο, Συλλογές και Σχολείο: Μια σύμπραξη δύο τάξεων

Αλεξάνδρα Χ. Κουλουμπαρίτση και Ζαμνέλ Μουρατιάν

Η Μεσόγειος θάλασσα

Μαρία Δημοπούλου

Η Μέλισσα: Ένα σχέδιο εργασίας με τα "κεντρίσματα" της πολλαπλής νοημοσύνης

Κυριάκος Α. Περβανάς

Πολυπολιτισμική προσέγγιση στη διατροφή

Ιουλία-Αθηνά Σπινθουράκη και Άννα Φτερνιάτη

Η Ιστορία του τόπου μου

Τάσος Ζόμπολας και Ελένη Μπαμπίλα

Μια επιστημοκεντρική διαθεματική προσέγγιση του "ηλεκτρικού" φωτός

Γ.Θ. Καλκάνης, Σ. Στράγκα, Κ. Δενορινός, Δ. Ιμβριώτη, Μ. Πατρινόπουλος, Αθ. Τσαγκογέωργα, Β. Δημόπουλος, Αν. Οικονόμου, Δ. Σωτηρόπουλος, Κυρ. Δημητριάδη, Β. Σερέρα, Ε. Φέγγου

Αλλαγή και συνέχεια (βλέπε συνοδευτικό *CD*) Κυριάκος Α. Περβανάς

Παραρτήματα στα σχέδια εργασίας (βλέπε συνοδευτικό *CD*)